

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

79. årg.

25. dec. 1958

Løve Garn

Aktieselskabet Holger Petersen

Købmægergade . København K.

SKOVARBEJDESKOLENS KURSUS 1958/59.

12. Fra den 5. jan. til den 31. jan. Alm. skovarbejderkursus (specielt nåletræ)
13. " " 9. febr. " " 28. febr. do.
14. " " 4. marts " " 25. marts do.

Forstuderende og skovfogedelever kan søge kursus nr. 13 og 14 mod betaling af kursusafgift kr. 150,00. Skovfogedelever på prøveår optages ikke.

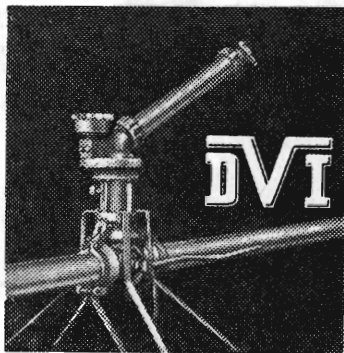
Husk skovarbejderskolens bøger!

Håndredskaber til skovarbejde v/ G. Bergsten og I. Nissen.. pr. stk. 4,00 kr.
Arbejdstekniske råd og vink v/ G. Bergsten..... pr. stk. 3,00 kr.
Regnskabsbog for motorsave pr. stk. 1,50 kr.

Mod forudindbetaling på Giro 72403 sendes bøgerne portofrit.
Yderligere oplysninger:

Skovarbejderskolen, Kagerup st., telefon Helsing 302 u.

P. s. v. I. Nissen

VANDINGSANLÆG

med Kanoner eller Sprinklers

DANSK VANDINGS INDUSTRI

Snoghøj, Fredericia

Tlf. Erritsø 128

BETONKLINKER

til

HULMURS- OG STALDISOLERING

$\frac{1}{8}$ FISKBÆK

BETONKLINKERFABRIK TELEFON HERBORG 12

Aktieselskabet

L. Hammerich & Co.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1884 . Tlf. 271 66 (3 lin.)
Aarhus

H. Theut

VIBORG - Tlf. 1559 . 1560

Brunkul - Mergel - Kalk

Midtjysk Brunkul Industri
Tlf. Kølkær 28 x

Katrinebjerg Teglværk
Tlf. Hejnsvig 17

Mursten - Drænrør

AERGLIT

DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 16

25. decbr. 1958

79. årg.

udgår 16 gange årligt og sendes til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 50 øre pr. mm. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Redaktionsudv.: Afdelingsl., skovrider B. Steenstrup (formand), overingeniør N. Venov og distriktsbest. J. Alsted. Redaktør: H. S k o d s h ø j. Carlo Mortensens Bogtr., Viborg

Indhold: Produktionen af tørvebrændsel i 1958. — Hedeselskabets sølvbæger. — Dødsfald. — Nye undersøgelser af læets betydning for klimaet. — Nye plantagearealer. — I få ord.

Forsiden: Viborg domkirke i aftenbelysning set fra Latinerhaven med det gamle rådhus' konturer trukket op mod lyset.

Produktionen af tørvebrændsel i 1958

Af konsulent A. Krøigaard.

Året 1958 var ikke noget godt år for produktionen af brændsel i de danske moser, men det vil dog sikkert overraske alle, der beskæftiger sig med noget så inferiørt som tørv og tørvebrændsel, at produktionen har været nede på samme niveau som i mellemkrigsårene, d. v. s. under 400.000 tons. Det var bestemt ikke mosebrugerens hensigt, at det skulle have været således, men trods alle tekniske fremskridt på så mange områder har man ikke lært at beherske klimaet, og den våde sommer 1958, der sikrede en god men vanskelig høst for landbruget, har været nærmest katastrofal for brændselsproduktionen i moserne.

Tabel 1. Nedbør i april—september 1958.
Millimeter.

	April		Maj		Juni		Juli		August		Sept.		Apr.-sept.	
	Normal	1958	Normal	1958	Normal	1958	Normal	1958	Normal	1958	Normal	1958	Normal	1958
Nordjylland.	40	÷15	43	+12	44	÷12	60	+67	84	+31	56	÷15	327	+68
Midt-og Østj.	42	÷18	43	+25	47	÷14	64	+49	84	+40	58	÷9	338	+73
Vestjylland .	42	÷10	43	+27	48	÷21	64	+51	92	+13	70	÷8	359	+52
Sønderj.	43	÷6	46	+22	53	÷12	71	+34	92	+15	69	÷10	374	+43
Fyn	40	÷6	43	+32	47	÷17	61	+38	76	+7	54	÷6	321	+48
Sjælland.....	37	+9	38	+21	45	÷20	63	+36	73	+25	50	÷1	306	+70
Loll.-Falster.	37	÷4	41	+26	47	÷17	65	+7	69	÷12	50	+9	309	+9

Som det fremgår af tabel 1, der er fremstillet på grundlag af månedsoversigterne fra Meteorologisk Institut, var det reelt kun juni måned, der frembød tålelige vilkår for tørvearbejdet, medens maj og juli, der normalt hører til tørvesæsonens bedste, gav så megen regn, at arbejdet i lange perioder måtte indstilles helt, og da også august, der normalt er årets regnrigeste, også gav væsentlig over normal nedbør, var der ikke tale om gennem en forlængelse af sæsonen at søge at indhente noget af det tabte.

Produktionens størrelse er opgjort på sædvanlig måde, derved at Hedeselskabet omkring 1. september udsendte et skema til alle landets tørve-, formbrændsels- og briketfabrikanter med spørgsmål om produktionens art og størrelse, antallet af beskæftigede, prisforhold og efterspørgsel m. v.

At besvarelsene indløb trægt var efter omstændighederne ikke overraskende, men efter at der medio oktober blev udsendt fornyet henvendelse, kom der gang i det, og pr. 15. november forelå der svar fra 82 pct. af de adspurgte, hvilket er mere end normalt.

Hedeselskabet takker mosebrugerne for ulejligheden med at fremskaffe det materiale, der er påkrævet til udarbejdelsen af nærværende oversigt.

Antallet af tørvevirksomheder har i 1958 været noget mindre end i året forud, nemlig 591 mod 625, idet flere er faldet fra, fordi moserne er opbrugt, og der er så godt som ingen nye kommet til. Det skal gå sært til, hvis ikke der vil ske yderligere frafald til næste år.

I tabel 2 er der foretaget en i hovedsagen amtsvis opgørelse af produktionen på de 486 virksomheder, der har besvaret spørgeskemaet, og for de 105 virksomheder, hvorfra der ikke foreligger oplysninger, er der foretaget en beregning af produktionen på grundlag af tallene fra de producenter, der har svaret.

Herefter udgør den samlede tilvirkning
i 1958 af brændsel i moserne — d. v. s. af tørv,
formbrændsel og tørvebriketter — 0,385
mill. tons, hvilket er 48 pct. mindre end i 1957.

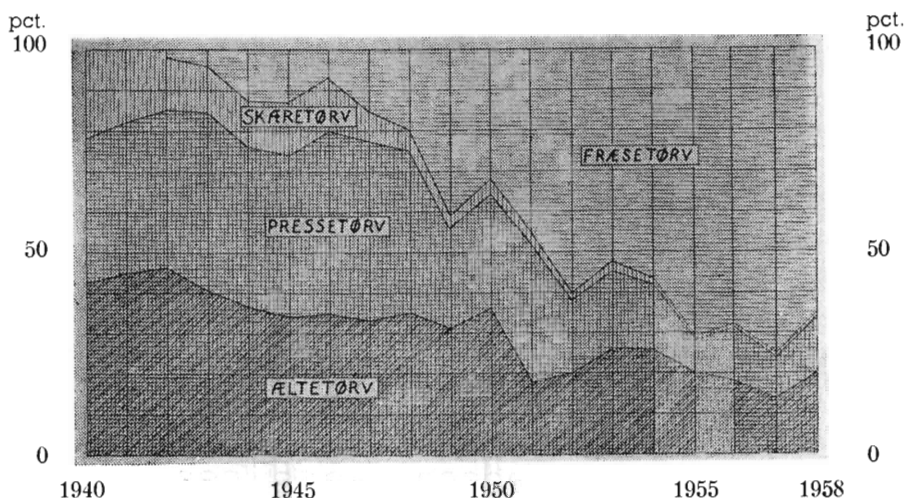
Som det ses af tabellerne er der nedgang i produktionen overalt. Tilbagegangen er størst på Sjælland og i det sydlige Jylland, medens Nordjylland har klaret sig bedre. Som et kuriosum kan det oplyses, at medens tørveproduktionen i Jylland nu udgør ca. 10 pct. af hvad der fremstilledes i 1943 — det år da produktionen nåede højst — fremstilles der på øerne nu under 1 pct. af rekordproduktionen i 1943.

I 1957 var den gennemsnitlige årsproduktion pr. virksomhed ca. 1175 tons, medens den for 1958 kun har været ca. 650 tons. At en sådan nedgang er af afgørende betydning i økonomisk henseende både

Tabel 2. Produktionen af tørvebrændsel i 1958.

Amt	Produktion efter besvarede forespørgsler						Ubesvarede forespørgsler		Anslået produktion til eget forbrug	Samlet produktion 1958	Ændring fra 1957 til 1958	Beregnet gennemsnitlig beskæftigelse			
	Antal producenter	Vådæltet tørv	Presetørv	Skæretørv	Fræsetørv (tørvesmuld)	Ialt	Antal	Beregnet produktion				pct.	Mænd	Kvinder	Børn
Hjørring	56	3.350	18.956	315	29.885	52.506	13	9.100	5.000	66.606	÷34	445	98	19	
Thisted	23	1.008	—	1	—	1.009	4	200	2.000	3.209	÷22	66	5	10	
Aalborg	56	—	13.641	1.070	14.245	28.956	13	6.500	5.000	40.456	÷44	300	30	14	
Randers	33	14.650	550	320	45.810	61.330	7	4.200	4.000	69.530	÷43	222	65	5	
Skanderborg	11	4.985	200	—	240	5.425	1	500	1.000	6.925	÷26	40	14	6	
Vejle	35	—	—	27	13.846	13.873	12	4.800	4.000	22.673	÷48	76	—	—	
Viborg	40	10.291	3.240	113	9.405	23.049	9	5.400	5.000	33.449	÷16	185	49	27	
Ringkøbing	64	7.350	2.790	310	17.160	27.610	13	6.500	5.000	39.130	÷31	228	43	100	
Ribe	57	5.425	485	50	14.983	20.943	12	4.800	4.000	29.843	÷67	189	14	4	
Haderslev	8	3.800	—	—	2.600	6.400	1	800	1.000	8.200	÷29	30	1	—	
Tønder	41	4.200	1.009	20	10.930	16.159	7	2.800	2.000	20.959	÷60	124	7	6	
Aabenraa-Sønderborg	29	5.200	300	—	8.937	14.437	8	4.000	2.000	20.437	÷58	100	17	6	
Ialt Jylland	453	60.259	41.171	2.226	168.041	271.697	100	49.600	40.000	361.417	÷45	1.990	343	200	
Fyn	3	290	—	—	—	290	1	100	100	490	÷54	9	1	—	
Sjælland	26	—	—	—	13.465	13.465	3	1.500	2.000	16.965	÷75	89	10	—	
Lolland-Falster	4	—	—	—	5.450	5.450	1	1.000	100	6.550	÷28	27	1	—	
Ialt øerne	33	290	—	—	18.915	19.205	5	2.600	2.200	24.005	÷70	113	13	—	
Hele landet	486	60.549	41.171	2.226	186.956	290.902	105	52.200	42.200	385.422	÷48	2.106	356	200	

Fig. 1. Produktionens fordeling på de forskellige arter af tørvebrændsel.

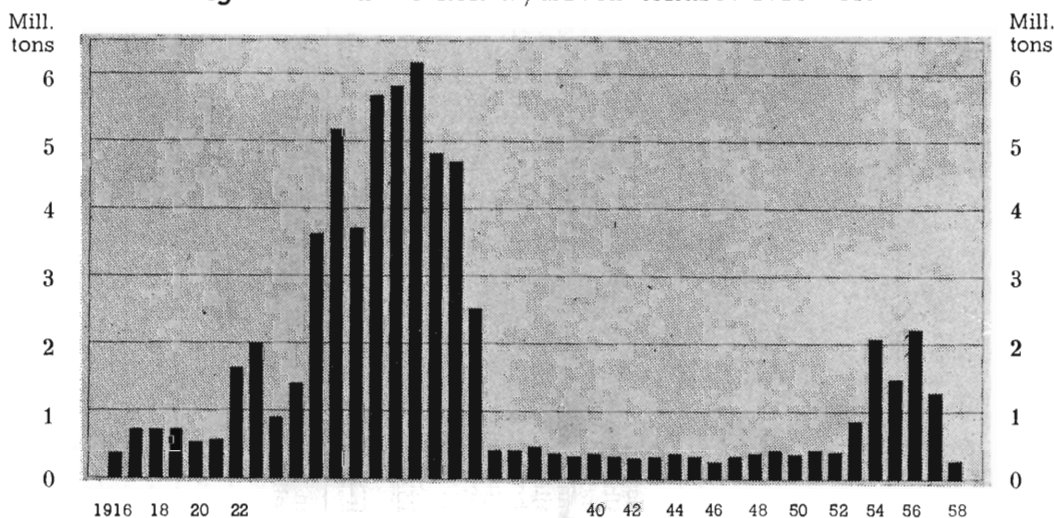

for virksomhedernes indehavere og for de beskæftigede akkordlønnede arbejdere behøver ingen lang forklaring.

Forholdet mellem de forskellige arter af tørvebrændsel er vist i fig. 1. Det fremgår tydeligt, at tilvirkningen af fræsetørv eller tørvesmuld til formbrændsels- og briketproduktion har været mest følsom overfor de ugunstige vejrforhold, idet dette produkt nu »kun« udgør ca. 64 pct. af den samlede produktion mod ca. 75 pct. i 1957.

Fremstillingen af fræsetørv er uden tvivl den billigste produk-

Fig. 2. Produktionen af tørvebrændsel 1916—58.

tionsmåde, hvor forholdene egner sig for denne metode, d. v. s. hvor der kan arbejdes på stærkt afvandede arealer, men den kræver gode vejrforhold med mange solskinstimer, frisk vind og lav relativ luftfugtighed.

Produktionens størrelse gennem årene ses af fig. 2. Som før nævnt skal man helt tilbage til trediverne for at finde

Afgravet mose ved Skallesø. Til højre ses en gravemaskine, der opgraver råtværven til et af de få endnu eksisterende vådælteværker.

tilsvarende lave produktionstal som i 1958. Måske er forholdet endda, at man skal meget længere tilbage, idet der er grund til at antage, at mellemkrigsårenes tilvirkning af skæretørv og primitivt æltede tørv til brug i egen husholdning var en del større, end det dengang blev anslået.

Arbejdskraft. På grundlag af de modtagne besvarelser fra tørvfabrikanterne er antallet af mandlige arbejdere, der var beskæftiget i moserne i 1958 beregnet til godt 2100 og antallet af kvinder og børn til ca. 500. I 1957 var de tilsvarende tal henholdsvis 2800 og 700. Den gennemsnitlige produktion pr. arbejder har således været væsentlig mindre i 1958 end i året forud, og da tørvbearbejdet i vid udstrækning er akkordarbejde, betyder det, at mange arbejdere i år har tjent for lidt i den periode, der normalt skulle give en god fortjeneste.

Pris- og afsætningsforhold Fra de virksomheder,

der fremstiller t ø r v og f o r m b r æ n d s e l, oplyses det så godt som enstemmigt, at efterspørgslen har været meget stor, og at der kunne være solgt et langt større kvantum, end det var muligt at fremstille. Selv om det nok i nogen grad er den samme efterspørgsel, der går igen ved de forskellige fabrikker, er der ingen tvivl om, at der var mange forbrugere, der ikke fik det kvantum billige brændsel hjem,

Endnu i sommeren 1958 hændte det, at landboere skar deres eget forbrug af brændsel. Billedet er fra Frederiksdal mose.

de ønskede. Foruden besparelsen har disse forbrugere måttet savne den bekvemmelighed, som benyttelsen af tørvebrændsel er i overgangsperioden i efteråret, hvor det kniber med at holde ild i koksene, fordi der ikke er brug for så megen varme, som de udvikler. Dette problem har været særlig aktuelt i det overordentlig milde efterår 1958. Selvom kul og koks er blevet billigere er forholdet fremdeles det, at man får de fleste kalorier for sine penge ved køb af t ø r v og f o r m b r æ n d s e l.

For t ø r v e- og b r u n k u l s b r i k e t t e r n e har afsætningsforholdene ikke hidtil været så gode som for t ø r v e n e, idet de er udsat for en hård konkurrence fra de fra Østtyskland importerede brunkulsbriketter. Importen af disse briketter angives at være et nødvendigt led i handelssamkvemet med det nævnte land, men de danske briketfabrikanter har til stadighed og med stor energi overfor myndighederne peget på det urimelige i, at de hjemlige briket-

virksomheder må arbejde for halv kraft eller helt indstille driften, når forholdet er det, at der af dansk råmateriale på eksisterende virksomheder kan fremstilles briketter, der er lige så gode som de importerede, og at et antal arbejdere unddrages beskæftigelse. Henvendelserne har hidtil været ganske resultatløse.

Importen af udenlandske brunkulsbriketter har iøvrigt lige siden første verdenskrig været et problem for den danske moseindustri; ikke på grund af de udenlandske briketters prisbillighed eller kvalitet, men simpelthen på grund af en vist også på andre områder hos købere kendt tilbøjelighed til at foretrække udenlandske varer, blot fordi de er udenlandske. Det oplyses, at det i nogle egne er næsten umuligt at få folk til at købe de danske briketter, så længe der kan fås tyske, uagtet disse sidste ofte er dyrere uden at være tilsvarende bedre end de danske.

Som det blev omtalt i redegørelsen i fjor om tørveproduktionen, oplevede man i 1957 det mærkværdige forhold, at der kunne foregå en eksport af dansk tørvebrændsel til Vesttyskland endda i så høj grad, at den tyske tørvefabrikantorganisation så sig foranlediget til at reagere overfor den tilsvarende danske organisation. I 1958 har der som følge af den stærkt reducerede produktion ikke været anledning til at søge udenfor landets grænser for at få afsat det danske formbrændsel.

Hedeselskabets sølvbæger

er efter indstilling af Foreningen af jyske Landboforeninger tildelt gårdejer *Kristian Pedersen*, Dyreby.

Kristian Pedersen, Dyreby, er født 1895 i Henne som søn af grdr. *Cornelius Pedersen*. Kr. Pedersen har været på *Haslev højskole* og *Haslev landbrugsskole*. *Marie Pedersen* er født på gården i Dyreby.

Kristian Pedersen overtog ejendommen i Dyreby i 1920. Arealet var da 30 tdr. land mark omkring gården, 5 tdr. land plantage og 50 tdr. land hede beliggende ca. 4 km fra gården. Besætningen bestod af 2 heste, 6 køer, 8 ungkreaturer og 10 svin.

Avlsbygningerne var gode, men stuehuset gammelt. Prisen for gården var 40.000 kr., gæld 32.000 kr. Siden overtagelsen er der sket følgende forbedringer:

På markerne omkring gården er læhegnene fornyet, idet granhegnene, der efterhånden var for gamle, er afløst af løvtræer. Opdyrkningen af heden blev begyndt i 1925, da mergelbanen kom til egnen. De sidste 10 tdr. land af heden er opdyrket siden 1948 og ialt er der opdyrket 50 tdr. land hede. Også på heden er der plantet læ-

hegn. I 1929 blev der bygget stuehus og anlagt en stor smuk have — dels blomster, dels frugthave samt plantning omkring gården. En søn har fået 33 tdr. land af heden, hvorpå der er bygget en smuk ejendom, en anden søn har fået 5 tdr. land til sin gård.

I dag fremtræder ejendommen som en veldrevet gård med et godt markbrug og en god besætning. Især kartoffelavlens har haft Kr. Pedersens interesse, og han har været formand for kartoffelsektionen siden dens oprettelse. Besætningen består i dag af 2 heste, 12 køer, 12 ungdreuer, og der leveres årligt omkring 75 svin. Ejendoms-skylden er 55.000 kr., handelsværdien kan ansættes til 170.000 kr., gælden er 24.000 kr.

Dødsfald

Den 2. december døde medlem af Hedeselskabets repræsentantskab, fhv. gårdejer **Jesper Jespersen**, Herning, efter nogle få dages sygdom. Han blev godt 75 år gammel.

I en ung alder overtog Jesper Jespersen gården Næstholttoft ved Gjødstrup vest for Herning. Det lykkedes ham ved flid og dygtighed at drive gården frem til en smuk og veldreven ejendom, og hans indsats bragte ham, da forholdene formede sig sådan for ham, at han kunne tillade sig det, ind i en række offentlige hverv.

Det blev efterhånden til, at han fik mere og mere betroet. Da Bloch-Nielsen døde, afløste han i 1944 denne som formand for Vestjyllands Mergelforsyning og fandt her et arbejdsområde, der både fangede hans interesse og gav ham lejlighed til at yde en både betydelig og betydningsfuld indsats. Når det store mergel- og kalkselskab i en årrække har været den ansete og solide virksomhed, det er, har Jespersen en meget væsentlig andel heri.

På mange andre områder blev Jesper Jespersens arbejdskraft taget i brug. Han var således formand for Den gensidige Landbo-Sygeforening, medlem af Statens Mergeludvalg og fra 1949 af Hede-

SKJOLD-traktorplove

for ethvert formål

10"—22" enfuret traktorplov

10"—16" to- og flerfurede traktorplove

Flere underplovstyper

Specielle plove efter opgave, såsom
kabelplove m. fl.

Grubber (undergrundsløsnere) såvel for
montering i trepunkt som direkte på plov

Plovfabrikken SKJOLD

Lind pr. Herning

Telefon Lind 4 (flere linier)

Decemberpriser på handelsgødning

pulv. 18 % superfosfat	kr. 20,55
gran. 18 % superfosfat	kr. 21,05
50 % kaligødning	kr. 27,50
gran. kali-superfosfat	kr. 24,65
15,5 % kalksalpeter	kr. 28,00
16 % chilesalpeter	kr. 38,65

ab sædvanlige havneby

D. A. G.-prisen er den rigtige dagspris

Overskud i D. A. G. i 1957

superfosfat og kali-superfosfat 40 øre
kaligødning og kvælstofgødning 65 øre
(incl. henlæggelser)

Køb til rigtige priser og få del i overskudet
i landmændenes egen gødningsforretning

Dansk Andels Gødningsforretning

ANVEND TORVESTROELSE VED DRÆNING . . .

På jorder med fintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag torvestrøelse (»hundekød») omkring stødfugerne.

Spørg Hedeselskabet.

Skandia-kalk

Alle arter jordbrugskalk

Skandinavisk Kalk og Kridt 1/5

Aalborg: Telefon 2 92 55

Driftskontor: Tlf. Sdr. Tranders 147

Træplanter til Have- og Kirkegaard
Mark og Skov
Plænegræs
LOMBORG'S PLANTESKOLE
GRANHØJ v. AALBORG

TLF. 2 01 01

TLF. 3 40 40

Stort farveillustreret katalog
sendes gratis
på forlangende

Rødkjærbro Cementvarefabrik

ved I. T. Birk . . . Telef. Rødkjærbro 14

FØRER KUN Δ MÆRKEDE VARER

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres

Forlang tilbud

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

v/ E. M. Christensen, Aarhus

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 2 73 12

Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør

i størrelse fra 2 til 15 tommer

Indhent tilbud - Tlf. Højslev 3

Kjellerup Betonvarefabrik

ved I. T. Birk — Telefon 45 Kjellerup

Elter kl. 17: Rødkjærbro telefon 14

FØRER KUN Δ MÆRKEDE VARER

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres

FORLANG TILBUD

Alt i cementvarer,

rør i alle gængse størrelser efter ingeniørf. normer

Tjæreborg Cementstøberi,

Hurtig levering Telefon 21 Reel betjening

ELEMENTBRØER

Jernbetonspunplanker — Specielle emner efter opgave.

N. SKYTTE

Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. 601—602

Videbæk Cementvarefabrik - Tlf. 214

Alt i betonvarer efter D. S. 400

SPAREKASSEN

FOR

SVENDBORG OG OMEGN

Teglværkernes

SALGSKONTOR

ESBJERG

Telefon 265 - 546

Drænrør

2" — 15"

Mursten - Tagsten

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (4 lin.)

Set. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9—15

Lørdag: Kl. 9—13

Aftenekspedition:

Fredag: Kl. 19—20

Filialer:

Karup

Flyvestation Karup

Mammen

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. A.

Telefon Skive 1030

Alle størrelser i drænrør leveres

Telefon Viborg 1330

CLOC

Liqueur
Gin
Whisky

Hedeselskabets Tidsskrift

1958

79. årgang

Udgivet af
Det danske Hedeselskab

Viborg
Carlo Mortensens Bogtrykkeri
1958

Redaktionsudvalg:
Afdelingsleder, skovrider **B. Steenstrup** (formand),
overingeniør **N. Venov**
og distriktsbestyrer **J. Alsted**.

Redaktør: **Har. Skodshøj**.

INDHOLD:

Administration:	Side
Hedeselskabets årsberetning, af Niels Basse 139, 173, 215, 254, 274,	327
Hedeselskabets årsmøde	245
Hedeselskabets regnskab 1957—58	262
Ekstraordinær repræsentantskabsmøde	283
Det danske Hedeselskabs bestyrelse	302

Plantning og skovvæsen:

Hedeselskabets skovfrøcentral, ved K. Brandt	2
Nye plantagearealer	19, 114, 344
Ekstraordinære tilskud til plantningsarbejder, ved B. S.	41
Et mærkeår i Thy	90
Læhegns indflydelse på frugttræer, anm. af J. Green	113
De samv. Plantningsforeningers årsmøde	251
Dansk Plantageforsikringsforening, ved D. P.	284
Redningsdemonstration, ved Ph.—L. C.	285
Motorsave, ved forst. I. J. Nissen	318
Forekomst af bitterstoffer i pilearter, af E. E. Skjernaa	321
Nye undersøgelser af læets betydning, anm. ved Lorens Hansen ..	341

Grundforbedring, mose- og engkultur:

Nogle betragtninger, ved K. Sandahl Skov	22
Landvinding i Holland, ved Har. Skodshøj	79
Mekanisering af dræningsarbejdet, ved K. Sandahl Skov	94
Forsøg vedr. jorders dybdebehandling, refereret efter Martin Olsen ..	99
Undersøgelser af vandbalancen i Danmark, refereret efter H. C. Aslyng	112
Forsøg med kalk og mergel på marskjord, referat	303

Moseindustri:

Produktionen af tørvestrøelse i 1957, ved A. Krøigaard	92
Produktionen af tørvebrændsel i 1958, af A. Krøigaard	333

Litteratur:

Anmeld. af »Spadens Vidnesbyrd« ved H. S.	67
H. P. Hansen: Hedeboender i tre slægtled	134
Johs. Brøndsted: Danmarks oldtid	135

Dødsfald:

Forstassistent Otto Christensen, ved A. Mørch Sørensen	26
Fhv. folketingsmand A. C. Mortensen, ved Niels Basse	250
Skovdirektør N. B. Ulrich, ved B. Steenstrup	301
Fhv. gårdejer J. Jespersen, Herning, ved Niels Basse	340

Forskelligt:	Side
En vestjydsk hedegaard, efter C. Raunkjær	10, 27
Hedeselskabets sølvbæger, af N. Basse 25, 133, 291, 311, 315,	339
Frederiks sogn, ved H. S.	42
Guldmedalje for 100 år siden, konsul S. Sørensen, Hobro	48
Første dyrkning af hede, af N. C. Nielsen	55
Forsøg med røgkammerstøv, ved N. C. Nielsen	69
Tiderne skifter —	74
Råfosfat til nykultiveret hede, af N. C. Nielsen	117
Hedeopdyrkning og kæmpeplogen, af Karsten Iversen	124
Heden, digt af El Formann	254
Mergelselskabernes årsmøde	267
Hedebrugets årsmøde	279
Kongenshus Mindepark	284
»Ny Jord« i Norge, 50 år	306
Lidt skovhistorie fra Viborg, ved H. S.	307
Faskiner af udskær	326

I få ord:

Landinspektør N. Smed Søndergaards legat	20
Horsens vestbaners mergelskab 25 år	20
Jacob Døhr ved Kongenshus	39
Borris hede	53
Farvefilm om læplantning	53
Proprietær Okholms legat til Salling	54
Fragttilskud til mergel og kalk	76
Rævehalefyr, pinus aristata	77
Brugsstørrelser i Holland og Danmark	78
Niels Jensen Fogh, Knudstrup	78
Mads Madsen, Velling, tildelt sølvbæger	79
Statsskovenes udbytte i 1956—57	98
Myremalmsplantagen handlet	115
Skovrejsning i Spanien	115
Chr. og Kirstine Sand, Ulfborg	115
Hans Jensen, Tornumgaard, 80 år	136
Lidt historie om Trend	138
Overholt plantage 50 år	258
Irske konsulenter om dansk landbrug	282
A/S Steen Blicher	297
A/S Plantningsselskabet Sønderjylland	300
Læplantningsfond under Ringkøbing amt	312
Fjelstrup hede	313
Direktør N. Basses 70-årsdag	330
Om læ, af Hakon Sørensen	347
Peder Klausen 100 år	347
Jydsk Landvinding, 2000 ha	347

FORFATTERFORTEGNELSE:

	Side
Basse, Niels: Hedeselskabets sølvbæger	25, 133, 311, 315, 327, 339
» : Årsberetning	139, 173, 215, 254, 274, 327
» : A. C. Mortensen, nekrolog	250
» : Fhv. gårdejer J. Jespersen, nekrolog	340
Brandt, K.: Hedeselskabets skovfrøcentral	2
Christiansen, Lindskov og C. Philipsen: Redskabsdemonstration, anm.	285
Formann, El: Heden	254
Green, I.: Anm. af frugttræer og læ	113
Hansen, Lorens: Anm. af unders. vedr. vandbalance	112
» : Nye undersøgelser af læets betydning	341
Iversen, Karsten: Hedeopdyrkning og kæmpeplov	124
Krøigaard, A.: Produktionen af tørvestrøelse i 1957	92
» : Produktionen af tørvebrændsel i 1958	333
Nielsen, N. C.: Første dyrkning af hede	55
» : Forsøg med røgkammerstøv	69
» : Forsøg med råfosfat	117
Nissen, I. J.: Motorsave	318
Olsen, Martin: Forsøg vedr. jorders dybdebehandling	99
Olufsen, A.: Det danske Hedeselskab	283
Petersen, Ditlev: Dansk Plantageforsikring	285
Philipsen, C. og Lindskov Christiansen: Redskabsdemonstration	285
Skjernaa, S. E.: Forekomst af bitterstoffer i pilearter	321
Skodshøj, Har.: En vestjydsk hedegård	10, 27
» : Frederiks sogn	42
» : Guldmedalje for 100 år siden	48
» : Spadens vidnesbyrd, anm.	67
» : Landvinding i Holland	79
» : Hedeboønder, anm.	134
» : Danmarks oldtid, anm.	135
» : Lidt skovhistorie fra Viborgeggen	307
» : Faskiner af udskær	326
Skov, K. Sandahl: Aktuelle dræningsproblemer	22
» : Mekanisering i dræningsarbejder	94
Steenstrup, B.: N. B. Ulrich, nekrolog	301
» : Ekstraordinære tilskud	41
Sørensen, S. P.: Forsøg med kalk og mergel på marskjord	303

Hedeselskabets repræsentanter og bestyrelse

Repræsentanter:

	År for sidste valg	1. gang valgt
Aabenraa-Sønderborg amter:		
Gårdejer Jacob Jørgensen, Brandsbøl, Nordborg	(1956)	(1956)
Gårdejer Hans Schmidt, Kollund	(1953)	(1941)
Aalborg amt:		
Gårdejer Axel Andersen, Kyvsgaard, Langholt		(1956)
Proprietær J. Chr. Welling, R., »Valstedgaard«, Sebbersund	(1953)	(1953)
Aarhus og Skanderborg amter:		
Proprietær S. Arentoft, R., Kysinggaard, Odder	(1956)	(1944)
Godsejer A. Pontoppidan, Constantinsborg, Ormslev	(1953)	(1947)
Gårdejer Markus Hansen, R., Vester Mølle, Skanderborg	(1956)	(1950)
Haderslev-Tønder amter:		
Stiftamtmand Jens Pinholt, K., Dbm., Haderslev (Suppl. valg i 1953).	(1956)	(1950)
— — —		(1953)
Hjørring amt:		
Hovedkasserer P. Chr. Andersen, Æblevangen 4, Hjørring	(1956)	(1950)
Amtsrådsmedlem, husmand Emil Petersen, Jerup		(1956)
Amtsrådsmedlem, proprietær Aage Holm, R. I, Eskjær, Tolne	(1953)	(1935)
Randers amt:		
Hofjægermester Chr. Mourier-Petersen, Rugaard, Hyllested	(1956)	(1950)
Gårdejer K. Støvring, Bjergby, Spentrup	(1953)	(1953)
Gårdejer Johs. Grosen, »Vestervang«, Skæring pr. Hjortshøj	(1953)	(1947)
Ribe amt:		
Rentier Søren Johansen, Holsted	(1956)	(1938)
Gårdejer, folketingsmand Olav Øllgaard, Gredstedgaard, Gredstedbro	(1953)	(1941)
— — —		(1953)
Ringkøbing amt:		
Fhv. amtmand, kammerherre, dr. jur. A. Karberg, K. I, Dbm., Rindum, Ringkøbing	(1953)	(1935)
Konsulent, folketingsmand J. E. Foged, Hammerum	(1953)	(1953)
Dommer, folketingsmand K. Thestrup, R., Herning		(1956)
Thisted amt:		
Landinspektør N. Smed Søndergaard, R., Thisted	(1956)	(1950)
Planteskoleejer Oscar Bang, R., Nykøbing M.	(1953)	(1947)

	År for sidste valg	1. gang valgt (1956)
Vejle amt:		
Gårdejer J. L. Knudsen, Liegaard, Egtved		
Forfatter, museumsinspektør Rasmus Mortensen, R., Bybæk, Vejle	(1953)	(1941)
— — —	(1953)	
Viborg amt:		
Godsejer E. Obel, Haxholm, Bøstrup	(1956)	(1950)
Kammerherre, hofjægermester Chr. Lüttichau, R., Dbm., Tjele, Ørum Sdrl.	(1953)	(1923)
Bestyrelsens formand.		
Fhv. folketingsmand Laust Nørskov, R. I, Nørskovgaard, Møldrup	(1953)	(1923)
(Næstformand for repræsentant- skabet 1948).		
Svendborg amt:		
Konsulent, folketingsmand Kresten Damsgaard, R., V. Skerninge		
(Suppl. valg i 1955 til 1959).		
Københavns stad:		
Overretssagfører Axel Hulegaard, R., Dbm., Gl. Torv 14, København K.	(1953)	(1935)
København-Roskilde amter:		
Gårdejer, amtsrådsmedlem P. M. Poulsen, Jersie, L. Skensved	(1953)	(1947)
Frederiksborg amt:		
Proprietær C. F. Lassen, R., Færgevej 38, Frederikssund	(1956)	(1944)
Odense-Assens amter:		
Forstander Johs. Petersen-Dalum, K., Dbm., Vesterled, Hjallese	(1956)	(1926)
Holbæk amt:		
Gårdejer, kredittassedirektør Aksel Jensen, K., Dbm., Anker Heegaardsgade 4, København V.	(1956)	(1947)
Sorø amt:		
Godsejer S. Dahl, R., Catrineholm, Slagelse	(1956)	(1947)
Præstø amt:		
Forpagter H. Fabricius, R., Grævlingebakken, Nygaard, Præstø	(1956)	(1947)
Maribo amt:		
Stamhusbesidder, hofjægermester J. C. V. V. Grandjean, Vennerslund, Nr. Alslev	(1956)	(1947)
Bornsholms amt:		
Fhv. amtsrådsmedlem Jac. Jacobsen, Rutsker, Hasle	(1953)	(1947)
Valgte af repræsentantskabet:		
Direktør Johs. F. la Cour, R., Pindstrup	(1957)	(1948)
Bankdirektør, borgmester J. J. Paulsen, R., Tønder	(1956)	(1953)

	År for sidste valg	1. gang valgt
Fhv. folketingsmand J. Kr. Jensen, Lilliendalsvej 12, Brønshøj	(1957)	(1942)
Direktør C. E. Flensborg, R., Dbm., p. p., Abildgaardsvej 107, Virum	(1958)	(1943)
Kreditforeningsdirektør Aa. Brink Jensen, R., Husmandskreditforeningen, Aalborg (Suppl.valg til 1958).	(1956)	(1956)
— — —		
Forstander H. Hansen, R., Graasten	(1958)	(1949)
Godsejer, dr. med. & phil. h. c. K. A. Hasselbalch, FM. I, Borupgaard, Snekkersten	(1956)	(1935)
Gårdejer Marinus Sørensen, Højbro 12, Nykøbing M.	(1956)	(1941)
Godsejer A. Olufsen, R., Quistrup, Struer Formand for repræsentant- skabet 1948. (Valgt i Ringkøbing amt 1938).	(1956)	(1947)
Fhv. landbrugsminister Jens Sønderup, K., Sønderupgaard, Herborg	(1956)	(1950)
Fhv. amtmand K. Friis Jespersen, K., Dbm., Svendborg	(1956)	(1950)

Bestyrelsen:

- Kammerherre, hofjægermester Chr. Lüttichau, R., Dbm.,
Tjele, Ørum Sdrl. Formand.
Valgt af repræsentantskabet 1955 (1930).
- Godsejer A. Olufsen, R., Quistrup, Struer.
Næstformand. Formand for repræsentant-
skabet. (1. gang 1948).
- Amtsrådsmedlem, proprietær Aage Holm, R. I, Eskjær, Tolne.
Valgt af repræsentantskabet 1957 (1948).
- Forstander H. Hansen, R., Graasten.
Valgt af repræsentantskabet 1956 (1953).
- Departementschef P. Stahlschmidt, K. I, Dbm., landbrugsministeriet,
København K.
Valgt af landbrugsministeriet 1957 (1945).
Fra 1. januar 1959 tiltræder i stedet for forannævnte:
- Departementschef Vald. Hornslet, R., landbrugsministeriet,
København K.
(Supp. fra 1958 til 31/12 1959).
Valgt af landbrugsministeriet.
- Afdelingschef Sv. Alstrup, R. I, finansministeriet, København K.
(Supp. fra 1958 til 31/12 1959).
Valgt af landbrugsministeriet (i nov. 1958 i stedet for forst. Fr. Heick).
- Amtsrådsmedlem, afdelingsformand Thorvald Holm, Brovst.
Valgt af landbrugsministeriet 1957 (1957).
- Proprietær K. Røhr Lauritzen, K., Dbm., Demstrupgaard, Sjørsløv.
Valgt af De samvirkende danske Landboforeninger 1957 (1933).
- Husmand Emanuel Vestbo, Brosbøl, Tarm.
Valgt af De samvirkende danske Husmandsforeninger 1957 (1954).

Hulkjærhus
Planteskole

RØDKJÆRSBRO
Telefon Ans 25

Planter til skove,
læhegn og haver

Tårnsilosten
Drænrør
Baumadæk
Tagsten
Mursten

KÄHLERS Teglværk

Korsør

**Herning Hede-
& Discontobank**

10—12½, 14½—17
Telefon 5 . 273 . 720

HUSK

at anmelde flytning
til postvæsenet

— HEDENS OPDYRKNING —

I DANMARK

Et pragtværk

444 sider, 250 illustrationer, deraf 70 helsides billeder. Udgivet af Det danske Hedeselskab ved oprettelsen af Kongenshus, Mindepark for Hedens Opdyrkere.

Det sidste århundredes kamp mod lyngen er her skildret i en redegørelse af blivende værdi. Hedens historie er udførligt fortalt, opdyrkningens historie, dens form og udvikling og de midler, der er anvendt i denne sejge og lange strid. Et stort og fyldigt afsnit omtaler og hædrer de mænd og kvinder, der som pionerer gik i spidsen — 80 hedeopdyrkeres gerning er der gjort rede for i detaljer. I tal og statistik bringes hidtil ikke kendte oplysninger, tabeller og oversigtskort.

I boghandelen koster værket 40 kr., medens medlemmer af Hedeselskabet og Hedebruget endnu ved indsendelse af bestilling til Det danske Hedeselskab i Viborg kan købe det til en favørpris af 30 kr. (indbundet 46 kr.).

← Klip her →

Undertegnede medlem af Det danske Hedeselskab bestiller værket
HEDENS OPDYRKNING
I DANMARK
uindbundet til 30 kr.,
indbundet 46 kr.
(sendes portofrit ved forud indsendelse af beløbet)

Navn

Titel

Adresse

.....

Kan
ufranket
nedlægges
i
post-
kasserne

Til

Det danske Hedeselskab

VIBORG

SKOVTJÆRE 0,433
Mod vildt- og museskader

MUSETJÆRE

Kun mod mus.

Mere effektiv end 0.433.

ARBINOL - SPRØJTER

BROCHURER:

„10 år“.

Sprøjtningresultater 1953-54

Sprøjten og sprøjteteknik.

**DIANA
SKOVTJÆRE**

Orehoved telf. 96

**PALUDANS
PLANTESKOLE A/S**

KLARSKOV

Skovplanter, hæk- og
hegnplanter, allétræer

Forlang prisliste
TELEFON KLARSKOV 9

A/S RØCONTORET
KOLDING

Telf. 4344

FRØAVL

FRØHANDEL.

**Børnelammelses- og
ulykkesforsikring**

Den gensidige
Landbo-Sygeförening

Vesterbrogade 15
København V
Telef. 6659 - 5974

**HAMMERUM
HERREDS**

Spare- og Laanekasse

Herning - Telf. 10 . 314

Østergade 6

Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD

Telefon 921

NORMRØR

med garantimærket Δ

Imprægnering

Brøndrør

Stenvad

CEMENTSTØBERI

Telf. 6 Stenvad

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør føres

Altid leveringsdygtig

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

Viborg Andels-

Svineslagteri

vore udsalg bring. i erindring

Tlf. 137 og 779

**Krogsgades
Cementstøberi**

J Halvorsen & Sønner
Kontor
Dannebrogsgade 22, Aarhus
Telefon * 2 55 99

Ny fabrik i Vejlbj

Alt i betonvarer D. S. 400

Røde

DRÆNRØR

fra 2"—12" haves

altid på lager

Forlang tilbud

„Sofienlund“

TEGLVÆRK

Telefon 10 Ulstrup

A/S Skive Markfrøkontor

Grundlagt 1896

Telefon 94 Skive

FRØAVL FRØHANDEL

Til alle slags bygninger

DANSK

ETERNIT

TAG- OG VÆGBEKLÆDNING

DANSK ETERNIT FABRIK A/S
AALBORG

SALGSKONTOR;
KAMPMANNSGADE 2 . KBHVN. V
TELEFON: MINERVA *2222

Røde drænrør

føres altid på lager fra 2"
til 3" - Tilbud til tjeneste

A/S **Gammelgaard
Teglværk**

Telefon 187 - Skive

Røde

drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

● **Fredenshøj Teglværk**

Aabenraa Telefon 22177

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

selskabets repræsentantskab. Fælles for alt, hvad han påtog sig, var, at han gik ind til opgaverne med en usvigelig vilje til at gøre sit bedste. De, der lærte ham at kende, fandt i ham en sjælden retlinet og uselvvisk karakter. Han kendetegnedes af sit lyse og glade smil og en umiddelbar tillid til sine medmennesker. Hvor han færdedes, søgte han altid at se det bedste i andre og glæde sig over dette. Han lønnes da også med, at de skuffelser, han kom ud for, blev små og hurtigt var glemte.

For nogle år siden blev Jesper Jespersen hædret med Ridderkorset af Dannebrogordenen.

Niels Basse.

Nye undersøgelser af læets betydning for klimaet

Læhegn giver som bekendt en nedsættelse af vindstyrken, hvilket bl. a. er af meget stor betydning for at begrænse eller undgå sandflugt. Samtidig sker der ændringer af en del klimatiske faktorer, således at høstudbyttet i læ påvirkes.

En bestemmelse af høstudbytter i forskellig afstand fra bestående hegn vil være ret usikre som udtryk for læets virkning, idet der kan være store variationer i jordboniteten. Dels kan der være forskel i jordens oprindelige bonitet, og dels kan der være opstået bonitetsforskelle som følge af læet. Ved anvendelse af kunstige læskærme kunne en hel del af disse vanskeligheder undgås.

Det bedste udtryk for lævirkning fås ved måling af en række klimatiske faktorer og deraf beregne forandringen i den potentielle fordampning, hvorved forstås den største fordampning, man kan få fra en grøn, voksende afgrøde, der er velforsynet med vand. Denne størrelse er alene bestemt af klimaforholdene. En af betingelserne for at opnå det størst mulige udbytte af vore landbrugsafgrøder er, at disse er velforsynet med vand gennem vækstperioden. Dette kan opnås enten ved kunstig vanding eller ved nedsættelse af fordampningen.

Landbohøjskolens hydrotekniske laboratorium har fra april 1955 til september 1956 foretaget målinger af de klimatiske forhold nær en 2,5 m høj, nord—sydgående kunstig læskærm med 45 % hulareal. Skærmen var opstillet i forbindelse med vandbalancestationen på Landbohøjskolens gård »Højbakkegaard« ved Taastrup.

Her gives en kort omtale af resultaterne, som netop er offentlig-

gjort af professor H. C. Aslyng i OIKOS 9 (1958), s. 282—310. Målinger af de klimatiske faktorer blev foretaget 10 m vest for læet og henholdsvis 10 m og 20 m øst for skærmen, samt til sammenligning, uden læ, ca. 10 m syd for læskærmen. Med selvregistrerende instrumenter blev foretaget kontinuerlige målinger af vindretning og hastighed i 1 m højde, og måling af lufttemperatur og dugpunkt i ½ m højde. Afgrøden var kløver til frø, men udbyttebestemmelse blev ikke foretaget.

De kontinuerlige målinger er af meget stor betydning, idet der på denne måde fås værdifulde oplysninger om døgnvariationer for vindhastighed, temperatur og mætningsdeficit.

Undersøgelsen viste, at vindhastigheden var størst kl. 12—14 og lavest omkring midnat. Om sommeren var vindhastigheden ved midnat 50 % af hastigheden kl. 12—14, og om vinteren 80 %.

Læprocenten defineres som den procentiske nedsættelse af vindhastigheden. Målt på denne måde blev der fundet følgende lævirkning:

	Sommer 1955	Vinter 1955—56	Sommer 1956
10 m vest	11	22	17
20 m øst	13	18	23
10 m øst	35	24	44

Læet er altså størst 10 m øst for skærmen og om sommeren ca. 3 gange så stor som 10 m vest for, men kun ca. 1½ gange så stor om vinteren, da der optræder en del vind fra øst.

Temperaturmålinger på 10 øst viste, at man får en betydelig temperaturstigning om dagen, men til gengæld en noget lavere temperatur om natten. I gennemsnit for døgnet er dog fundet stigning i temperaturen.

Mætningsgraden — luftens vandindhold i procent ved den givne temperatur — er noget lavere om dagen og uændret eller lidt højere om natten. For sommeren 1955 fandtes som gennemsnit for døgnet en lidt lavere mætningsgrad i læ, medens der i den køligere sommer 1956 ikke var nogen forskel.

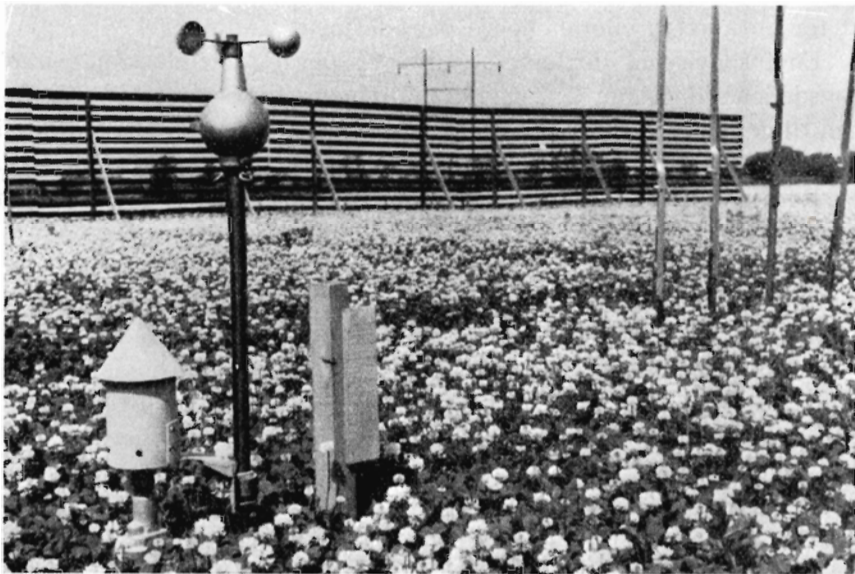
Jordtemperatur og jordfugtighed bestemt ved tensiometre blev målt 3 gange ugentlig, hvilket viste sig at være tilstrækkeligt til nøjagtig registrering. Dog tydede tallene på en lille forøgelse i jordtemperaturen (0,1—0,2°), og tensiometrene viste i 1956 et noget større fugtighedsindhold på 10 øst end uden læ.

På klimastationen ved siden af de her gennemførte undersøgelser blev målt varmeindstråling. Ved hjælp af disse målinger og målinger på de enkelte forsøgsparcer er det muligt på grundlag af Penman's formel at beregne nedgangen i den potentielle fordamp-

ning i forhold til fordampningen fra et areal uden læ. Nedenfor er anført resultater af sådanne beregninger:

	Sommer 1955		Sommer 1956	
	% læ	mm sparet vand	% læ	mm sparet vand
10 m vest	11	8	17	39
20 m øst..	13	4	23	45
10 m øst	35	34	44	81

Reduktionen i potentiel fordampning er størst i 1956, og den spa-

I baggrunden ses den kunstige læskærm. I forgrunden forskellige instrumenter f. eks. til måling af dugpunkt og temperatur og vindhastighed og til højre ses 4 tensiometre midt i forsøgsmarkens hvidkløver.

rede vandmængde i mm er dobbelt så stor som læprocenten, medens den i 1955 er af samme størrelse.

I 1956 var der anbragt en fordampningsmåler 10 m øst for læskærmen, og denne viste en nedgang i fordampningen på 80 mm i forhold til fordampning uden læ. Der var således god overensstemmelse mellem den beregnede potentielle fordampning og den målte.

Læ har således virkning på mange af de klimatiske faktorer. Vindstyrken reduceres betydelig, der sker en forøgelse af lufttemperaturen og mætningsdeficit i dagtimerne og en mindre nedgang i nattimerne. Den forøgede temperatur i dagtimerne kan bevirke lidt øget jordtemperatur, og dermed øget biologisk aktivitet i jorden, ligesom den vil virke til gavn for større planteproduktion.

Den noget lavere nattemperatur ved læ vil øge faren for nattefrost forår og efterår. I praksis vil denne fare dog være ret lille, idet nattefrost normalt vil optræde i nætter med vindstille, hvor læhegn selvfølgelig ikke har nogen indflydelse.

Læhegns største betydning — bortset fra dæmpning af sandflugt — vil være virkning på fordampningen.

En nedsættelse af fordampningsmulighederne vil være af betydning for planternes tilstrækkelige vandforsyning, idet normalnedbøren plus den i jorden værende vandmængde, for de fleste danske jorder, ikke vil være tilstrækkelig til at give potentiel fordampning. Det vil sige, at afgrøderne i store dele af landet normalt vil være udsat for en kortere eller længere periode med vandmangel.

En forøgelse af lufttemperaturen og deraf følgende større mætningsdeficit i dagtimerne, vil give muligheder for større fordampning, men til gengæld vil en nedsættelse af vindhastigheden virke stærkt til gunst for en formindsket vandfordampning.

Beregninger af fordampningen på grundlag af de foretagne målinger viser da også, at nedgangen i fordampning for den relative varme sommer 1955 var mindre end i den forholdsvis kolde sommer 1956. Reduktionen i fordampning var dette år ca. 80 mm for hele sommeren eller ca. 20 mm for hver af månederne maj og juni.

Læets betydning synes således at være størst i forholdsvis kolde somre, hvor temperaturforøgelsen bag hegnet direkte øger planteproduktionen, og nedsættelsen af fordampningen vil betyde mest i relativt fugtige år. Den større vandreserve i jord vil da ofte være tilstrækkelig til, at planterne er velforsynet med vand gennem en kort tørkeperiode, og merudbyttet for læ kan blive meget stort. I varme og tørre somre vil nedsættelsen af den potentielle fordampning være mindre, og den sparede vandmængde vil ikke være tilstrækkelig til at kunne forsyne afgrøderne med vand i en tørkeperiode.

I øjeblikket er der på de fleste af Statens forsøgsstationer undersøgelser i gang med bestemmelse af fordampningen dels på fri mark og dels i læ. Resultaterne af disse undersøgelser må imødeses med den største interesse.

L o r e n s H a n s e n.

Nye plantagearealer

Nr. 3575 A. Elling kommuneplantage, ca. 29,9 ha, Elling sogn, Hjørring amt. Ejer: Elling kommune, Strandby.

Arbejdet ledes af skovrider Sv. Larsen.

Nr. 3576 A. Nederskov plantage, ca. 22,0 ha, Gjerrild sogn, Randers amt. Ejer: A/S Sostrup gods, Gjerrild.

Arbejdet ledes af skovrider A. Thyssen.

Nr. 3577 A. Kærhøj plantage, ca. 12,5 ha, Tirstrup og Feldballe sogne, Randers amt. Ejer: Dr. med. Ole Sylvest, København.

Arbejdet ledes af skovrider A. Thyssen.

Nr. 3578 A. Brattingsborg plantage, ca. 44,2 ha, Tranebjerg og Koldby sogne, Holbæk amt. Ejere: Kaptajn F. A. Lassen og fru Elisabeth Lassen, Brattingsborg pr. Koldby.

Arbejdet ledes af skovrider A. Thyssen.

Nr. 3579 A. Rauns plantage, ca. 12,2 ha, Randbøl sogn, Vejle amt. Ejer: Gårdejer Egon Raun, Bindeballe pr. Randbøl.

Arbejdet ledes af skovrider C. G. Bech.

* * I få ord — *

Hedeselskabets forretningsførere

Hedeselskabets hidtidige forretningsfører for Haderslev distrikt, konsulent P. R. Madsen, Haderslev, har ønsket at fratræde, hvorefter dette hverv er overtaget af sparekassedirektør P. Banke Jørgensen, Sparekassen for Haderslev Byes Omegn, Haderslev.

Rentier Anton M. Larsen, »Kristiansgaard«, Beder, har overtaget hvervet som Hedeselskabets forretningsfører for Malling distrikt i stedet for gårdejer Aage Nielsen, »Kirstinegaarden«, Maarslet, der har ønsket at fratræde.

*

I Vesttyskland er der siden 1949 oprettet 107.700 landbrug for flygtninge fra Østzonen. Finansieringen heraf har kostet 2,6 milliarder mark. I Slesvig-Holsten drejer det sig om 12.857 ejendomme med ialt 73.773 ha. Heraf var 7970 ejendomme med 17.214 ha på nyopdyrket jord.

*

Hedebruget har på et bestyrelsesmøde valgt rentier J. A. Clemmensen, Ilskov, til næstformand.

*

Hedeselskabets skovfrøcentral

Lederen af Hedeselskabets skovfrøcentral, forstfuldmægtig K. Brandt, er den 7. november flyttet fra Viborg til plantagen C. E. Flensborg, der som tidligere omtalt skal være centrum for Hedeselskabets skovtræforædling. Skovfrøcentralens adresse er herefter: Hedeselskabets skovfrøcentral, Borup pr. Skals, tlf. Skringstrup 25. Skovfrøcentralens klængstue har som hidtil følgende adresse: Højbjerg pr. Rødkjærsbro (tlf. Højbjerg 22).

*

I Sverige er landets 22,9 mill. ha skov fordelt således at stat, kommune og andre offentlige institutioner ejer 5,5 mill. ha, industri og aktieselskaber ejer 5,5 mill. ha og 11,9 mill. ha er på private hænder. En undersøgelse har vist, at der gennemsnitlig hører 31,9 ha skov til hvert svensk landbrug. I Syd-

sverige er det i gennemsnit kun 12,1 ha, men i Nordsverige 61,5 ha. Mangelen på arbejdskraft i landbruget er ikke så iøjnefaldende i skovegnene, hvor en landbruger kan beskæftige sine medhjælpere eller den løse arbejdskraft i skoven om vinteren. Bondeskovbruget i Sverige spiller, som det heraf vil forstås, ikke alene en stor rolle i træproduktionen, men er tillige af stor betydning for opretholdelsen af landbrugsbedrifter.

*

Kammerherre Chr. Lüttichau, Tjele, der gennem 25 år har været præsident i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, har fået tildelt en ærværdig og sjældent uddelt medalje, som Landhusholdningsselskabet indstiftede i 1770, og som sidst blev uddelt i 1888. Medaljen er af sølv og bærer indskriften: »Beviis paa en god borgers udviiste patriotiske fliid«.

*

Nu har også U. S. A. fulgt Islands og Vesttysklands eksempel med udsendelse af et frimærke, der agiterer for »Forest conservation«. Det kan vel bedst oversættes: »Værn om skoven«.

*

En barndomserindring

Cementstøber Chr. Sørensen i Onsild har fortalt »Himmerland« nogle barndomserindringer, hvori der bl. a. forekommer følgende:

Omkring konfirmationsalderen var jeg en dag sendt et ærinde ud til en hedejendom hos et par folk, der livet igennem havde slidt sammen og nu med nøjsomhed kunne have tålelige kår. Det var en dag kort før nytår med stille vejr og rimtåge. Længe før jeg kunne skimte ejendommen, kunne jeg høre plejlens taktfaste slag mod løgulvet, og da jeg kom ind i stuen, sad konen ved rokken og spandt. Jeg forrettede så mit ærinde, og da manden var kaldt ind, satte de sig ved siden af hinanden og gjorde hele deres økonomiske stilling op for at få klarhed over, om det nu på dette tidspunkt kunne gå an at betale de få kroner, de skulle af med i kommunepenge, som man jo kaldte skatten dengang.

Dengang forstod jeg vel ikke tilfulde betydningen af det, men billedet af de to mennesker, som de sad der i deres lavloftede stue hin vinterdag for 46 år siden og hjalp hinanden med at gøre status, har jeg aldrig kunnet glemme. Billedet af dem er siden kommet til at stå for mig som et eksempel på et godt sammenhold båret frem og styrket af de mange års kamp for tilværelsen.

*

Vil man — ?

Hidtil har man lavet lævirkningsforsøg på den måde, at man har sammenlignet med læ og uden læ og ladet de øvrige vækstforhold være ens, skriver fhv. forstander Hakon Sørensen i »Jydsk Landbrug«. Spørgsmålet er dog ikke, fortsætter han, om man kan udnytte en bestemt gødningsmængde bedre under gode læforhold, men om man kan udnytte endnu større gødningsmængder og frembringe øgede afgrøder. Her kommer de gode lermuldede jorder ind i billedet. Spørgsmålet er: vil man her ved læplantning beholde det forsprings, som de lermuldede jorder har i dyrknings-

mæssig henseende overfor de sandmuldede jorder, eller vil man risikere, at sandjordsarealerne kommer foran?

*

I oktober deltog assistent ved Hedeselskabets forskningsvirksomhed K. S a n d a h l S k o v, Viborg, i en kongres i Brüssel, arrangeret af den internationale organisation af landbrugsteknikere.

*

100 år

Den 12. januar 1959 bliver P e d e r K l a u s e n, tidligere hedeopdyrker og gårdejer i Haderup sogn, 100 år. Han bor nu i Vejstrup ved Svendborg, hvor han for ca. 30 år siden overtog en lille ejendom med havebrug og frugtavl.

Peder Klausen er hædret som hedeopdyrker i Kongenshus Mindepark.

Deltagerne i åbningsfesten i 1953 vil endnu huske, hvor stærk opmærksomhed det vakte, da den da 95-årige under festen tog ordet og holdt en af dagens bedste taler, hvori han fortalte om hedeopdyrkerens lod, gengav erindringer fra Haderupegnen, citerede Anton Berntsen, Aakjær m. fl., og altsammen i et klingende, særpræget jydsk.

Peder Klausen er født i Gunderup i Sevel sogn, men forældrene overtog i 1864 den store hedegård »Højsgaard« ved Faarbæk i Haderup sogn, og i 1885 fik Peder Klausen ejendommen efter faderen. Samme år blev han gift med Dorteia Kjerstine Laursen (Lybæk) fra Agerskov i Bording. Allerede året efter flyttede han og nybyggede ejendommen på en bedre beliggende plads. Han opdyrkede store hedearealer, men blev særlig foregangsmand på alt, hvad der havde med plantning at gøre. Læplantninger og småplantager skød op overalt, hvor det var ham muligt enten selv at få det udført eller få andre overtalt til at gøre det.

En søn ejer nu Højsgaard og selv fører han en tilfreds tilværelse i Vejstrup. »Kødet er ved at blive skrøbeligt«, siger han selv, men endnu for få år siden tog han ikke i betænkning at rejse alene hjemme fra, og det er ikke mere end 5—6 år siden, at han cyklede fra Vejstrup til Haderup. I samtale og breve giver han overfor venner og slægtninge et stærkt indtryk af være så åndsfrisk som i ungdommen.

*

2000 ha — 145 nye ejendomme

Som det tiende opdyrkningsområde har A/S Jydsk Landvinding nu købt »Københavnernes« syd for Ikast, ialt 309 ha, hvorpå der efter kultivering formentlig kan oprettes 17 ejendomme.

De tidligere opdyrkede områder benævnes Vognslund, Vind, Gudum, Sdr. Lem, Troldhede, Dyrvig, Sdr. Vium, Borris og Fjelstrup.

Hermed vil A/S Jydsk Landvindings kultivering have omfattet godt 2000 ha eller arealer til 145 ejendomme.

*

Siden 1783 har der boet landinspektører i Skive. I anledning af at J. Balling Engelsen den 4. december havde drevet virksomhed som landinspektør i Skive i 40 år har han benyttet lejligheden til at udarbejde og udsende en smuk oversigt over og historisk redegørelse for, hvorledes arbejdet med landmåling på Skiveegnen har formet sig siden løjtnant J. Conrad von Schuchardt i 1783 nedsatte sig i Skive. Det foreliggende i sin art ret enestående arbejde har betydelig historisk interesse, idet

der bl. a. gives en omtale af de gennem tiderne gennemførte større udskiftninger lige fra fællesskabets tid til de mange efterfølgende herregårdsudstyknings. En omtale af kortlægningen og indmålingen af landeveje og vandløb på enen fortæller samtidig, hvor nøje en landinspektørvirksomhed er i kontakt med tid og udvikling. Det understreges også, hvor omhyggeligt den danske matrikulering varetages.

Fornøjeligt og underholdende suppleres med beretninger om oplevelser og særprægede begivenheder i de sidste 40 år.

Som nævnt går forfatterens undersøgelser tilbage til 1783, men der er næppe tvivl om, at forud for dette år har der været arbejdet fra Skive med matrikuleringsopgaver, idet der på »Kongenshus« hænger en fotostat efter et meget omhyggeligt og smukt udført kort fra 1770 i stor målestok over hele Alheden mellem Karup og Stoholm. Dateringen 1770 er sikkert året for arbejdets afslutning, og den omhu med hensyn til nøjagtighed, det er udført med, betyder givet, at arbejdet har stået på i årevis, muligvis endda er begyndt samtidig med koloniseringsarbejdet i 1758. Det havde været interessant om dette, et af vort lands ældste bevarede opmålingsarbejder, også havde fundet plads for en historisk undersøgelse i det foreliggende smukke værk.

*

Assistent **Lorens Hansen** ved Hedeselskabets forskningsvirksomhed i Viborg har fået bevilget orlov, foreløbig i et år, for at overtage et vikariat under professor **H. C. Aslyng** ved Landbohøjskolen i det tekniske laboratorium.

*

Godsted og omegns plantningsforening har i år bestået i 70 år, og har i den tid fordelt 10.538.000 nåletræer og 2.059.000 løvtræer til 15.086 modtagere. I 1958 har 140 modtagere anvendt 72.130 nåletræer og 17.645 løvtræer.

*

Erik og Johan Georg

Det kan undertiden være svært at finde ud af den jyske navngivning. Et af de mere alvorlige tilfælde kom en sagfører i Viborg ud for en del år siden.

En landmand fra oplandet kom ind til sagføreren og skulle have ordnet et skadesløsbrev for et tilgodehavende hos en mand, der hed **Erik Almind**. En opringning til Kjellerup for at få fat i **Erik Almind**s matrikelnummer i **Almind**, hvor gården skulle ligge, afslørede, at der ikke fandtes nogen af det navn i **Almind**.

— Det passer ikke, sagde manden, han har boet der i hvert fald i en snes år.

På dommerkontoret i Kjellerup søgte de påny, målbevidst, resultatet var igen negativt.

— Er De nu sikker på, at det er hans rigtige navn? spurgte sagføreren.

— Jo, han har aldrig heddet andet, lød svaret.

— Og det er virkelig hans døbenavn?

— Nåh, døbenavn! Nej, hans døbenavn er da **Johansen**.

Igen gik dommerkontoret igang med at lede og søge, igen negativt.

Ny diskussion mellem manden og sagføreren, og efter lang forhandling løstes knuden. **Erik Almind** hed heller ikke **Erik Johansen**, men **Johan Georg Johansen**. I daglig tale blev **Johan Georg** til **Jerrick** og dette igen til **Erik**.

Så kunne dommerkontoret finde matrikelnummeret.

*

Hedeselskabet har til udvidelse af arealerne under Centralplanteskolen i Tvilum købt ca. 25 tdr. land af gårdejer **Jens P. Christensen** i **Truust**. Handelen er betinget af landbrugsministeriets godkendelse.

*

Siden Hedeselskabets læplantningsarbejder blev organiseret for 20 år siden ved oprettelsen af Det flyvende Korps er der i **Vendsyssel** plantet 5800 km læhegn og anlagt ca. 2100 ha småplantninger, deraf i **Hjørring** amt 5000 km læhegn og 1900 ha småplantning.

*

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

ØLGOD

Telefon 59

Mejeriernes og Landbrugets ULYKKEFORSIKRING

Telefon Minerva 350
Gensidigt selskab

*

Ansvarsforsikring

Vester Farimagsgade 19
København V.

*

Automobilforsikring

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby - Telf. 1055 (2 lin.)

Alt i betonvarer efter D. S. 400
Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

Brostrøm^s

Planteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle planter for
HAVE, MARK og SKOV
Hårdføre og veldrevne arter
for ethvert formål

gi'r Grøde

Faa fuldt Udbytte af
Jorden. Brug vor aner-
kendte Jordbrugskalk
— det betaler sig!

GUG KALKVÆRK A/S
Elmealle 2, Hasseris, Tlf. Aalborg 21288.

Frøavlscenret

HUNSBALLE

Holstebro - Tlf. 533

Frøavl og frøhandel

Philipsen & Hall[^]s

Bot. Mathiasgade 88 . Viborg
Elektriske anlæg
Vandværksanlæg
Telefon 173 og 174

Randers

MØRTELVÆRK OG
BETONRØRSFABRIK

v/ Marius Ødum

Kristrup pr. Randers
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun Δ mærkede varer
føres

Største lager
Bedste kvaliteter
Forlang tilbud

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands
Kulkompagni

Nørresundby
Telf. 4227 . 4228

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11

Brug **RANDERS**
RØB

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Tlf. 111 Bjerringbro

ALLE

△ MÆRKEDE RØR

imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

Røde drænrør

indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk
pr. Ulstrup - Tlf. 67 Ulstrup

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontor i
Karup og Kølvråa

Aarhus Privatbank

Aarhus

Stiftet 1871

København

AALBORG
AKVAVIT.

Contortafyr – *Pinus contorta*.

Contortafyr finder her i landet en stadig stigende anvendelse på de ringeste vækstlokaliteter. Træartens raceproblemer er kun yderst sparsomt belyst gennem forsøg, men det er en kendsgerning, at de allerede anlagte bevoksninger er af meget forskellig kvalitet. Nogle af de bedste gamle contortafyr, vi har, findes i Nr. Risager plantage (omtalt i skovrider E. Løftings artikel i Dansk Skovforenings Tidsskrift, 1952: »Pinus contorta i Danmark«.

Her har skovfrøcentralen udvalgt 7 særlig gode enkelttræer, hvoraf det ene (H. 48) er det kraftige træ, som ses midt i billedet. En frøhave indeholdende podninger af de udvalgte 7 træer er ved at blive etableret i Gjellerup plantage.

Novopan Træindustri A/S samarbejder med Hedeselskabets Skovfrøcentral for på denne annonceplads at bringe oplysninger om forædling af nåletræerne.

NOVOPAN TRÆINDUSTRI A/S

PINDSTRUP . TELEFON 39*